

Няколко примера за лобизъм

Автор: Светла Костадинова, Георги Ангелов

Държавата в България продължава да се намесва в частните пазарни отношения. Това става чрез промяна на нормативни актове, налагащи ограничения пред бизнеса. Това се прави със съдействието на лобистки групи в отделните сектори, които имат достатъчно влияние и средства да подпомогнат това усилие. Общият резултат е ограничаване на конкуренцията, което означава високи цени, липса на стимул за повишаване на качеството или най-общо казано – забавяне на развитието.

Тук ще посочим няколко примера за такива опити като всички са успешни засега.

Кабелни и Интернет оператори

Една от характерните особености на прехода в България беше появяването на кабелните телевизии. Така българинът получи достъп до избор от програми и, в течение на времето, на приемлива цена. Всичко това стана възможно благодарение на ненамесата на държавата в сектора. Разбира се това не се случи по най-добрия начин – кабелите бяха прекарвани във въздуха като най-лесен и евтин начин, не изискващ големи инвестиции. Въпреки това, кабелните оператори създават заетост и работни места, предоставят все по-качествени услуги и са навсякъде. Тяхното развитие в последните две години следват и Интернет доставчиците.

Една законодателна инициатива в последната седмица поражда съмнения дали това развитие ще продължи. В сряда народното събрание гласува промени в закона за далекосъобщенията, която гласи:

Чл. 170. (1) Кабелните далекосъобщителни мрежи се полагат под повърхността на земята в подземни технически проводни.

(2) Въздушни кабелни далекосъобщителни мрежи могат да се изграждат извън границите на урбанизираните територии и в урбанизираните територии до 3000 жители с изключение на курортни населени места и курортни селищни образувания, както и в населени места или в части от тях, обявени за резервати с историческо, археологическо, етнографско или архитектурно значение.

Какво означава това?

Според статистика повече от 70% от хората в страната живеят в градове над 3 000 души¹.

Общият брой на регистрираните досега оператори за разпространение на радио- и телевизионни програми е 690, това показва статистиката на регулаторния орган. В това число не влизат кабелните мрежи за пренос на данни или градските Интернет мрежи.

2003 година	Населени места (брой)	Население
Общо	5 333	7 801 273
под 200	2 321	1 63 717
200 - 999	2 084	1 016 966
1 000 – 1 999	526	724 373
2 000 – 4 999	260	765 659
5 000 - повече	142	5 130 558
над 3 000	272	5 513 388
% от общото	5	71
до 3 000	5 061	2 287 886

¹ Тъй като няма статистика за градове с над 3 000 души приемаме, че половината от посочените градове в групата с население от 2 000 до 4 999 души живеят в градове с над 3 000 души.

% от общото	95	29
-------------	----	----

Източник: НСИ

Данните показват евентуално колко хора ще бъдат засегнати от тази промяна. Изследване на агенцията за пазарни проучвания “Маркет Тест” показва, че към май 2005 г. 70% от градското население е абонирано за кабелна телевизия. Това означава, че почти половината от хората в градове с жители над 3 000 души ще бъдат пряко засегнати от регулацията. Разбира се трябва да се вземе предвид факта, че големите кабелни оператори вече правят големи инвестиции за влягане на кабелите си под земята и почти са приключили.

Въпреки, че кабелните оператори са на пазара от дълго време и имат поне 3 представителни организации (АБКО², БАЛКО³ и НОКО⁴) е необходимо организирано усилие, на което не сме свидетели. И не е чудно – именно най-големите оператори – членове на тези организации са за тези промени като по този начин голяма част от конкуренцията ще фалира. Тук обаче не трябва да се пропуска факта, че именно малките оператори са тези, които предлагат тази услуга в малки и непривлекателни населени места, където хората са с ниски доходи, закъсняват с плащането, гъстотата на населението е по-малка и затова разходите на операторите са по-големи. С две думи, ако те не съществуваха едва ли щеше да има телевизия по кабел въобще. Тук може би трябва да посочим, че има алтернатива – телевизия по сателит, на тя изисква относително по-скъпо първоначална инвестиция и не предлага много от българските канали, предоставяни от кабелните фирми.

Трябва да е ясно, че тук не спорим дали е необходимо да се промени начина, по който кабелите се прекарват, а как това се прави (без дискусии и обсъждане) и какъв ще е ефекта от предложените мерки за потребителите. Всичко описано по-горе е пример за лобистки действия от определени заинтересовани страни в бранша, които за сега имат успех.

Нотариуси

Регулирането на нотариусите е типичен пример за нарушаване на принципите на равнопоставеност и свободно навлизане на пазара. Има няколко изисквания, които предизвикват смут още при запознаване с подробностите. На първо място съществува ограничение за броя нотариуси – 1 на 10 000 човека. Това означава, че дори и в определени населени места да има нужда от повече нотариуси поради по-висока икономическа активност това не е възможно. Друг парадокс е определяне на цените на нотариусите от държавата (чрез наредба на Министерски съвет). Това означава, че липсва едно от основните средства за конкуриране помежду им, което води до по-големи разходи на ползвателите на услугите на нотариусите. Липсата на стимул за конкуренция от своя страна означава и отсъствие на стимули за подобряване на дейността им и повишаване на гъвкавостта им. Тук пак потребителите са ошетенени.

Недоумение поражда и забраната за реклама на дейността на нотариусите. Няма разумни аргументи, които да обяснят подобна забрана. Да разглеждаме дейността им като обществено полезна и отговорна не е лошо, но въпреки това те са пазарни субекти и като такива трябва да имат право да информират потребителите за себе си и предимствата си в сравнение с конкурентите си. Да забраниш на който и да е доставчик на услуги да използва мощното средство на рекламата не е логично.

Всичко казано до тук съвсем естествено е предизвикало реакция от страна на Комисията за защита на конкуренцията, която публикува на Интернет страницата си *Предложение за публично обсъждане на действащия регулаторен режим за дейността на нотариусите*. Остава да се

² Асоциация на българските кабелни оператори

³ Българска асоциация на лицензираните кабелни оператори

⁴ Национална организация на кабелните оператори

надяваме, че заинтересованите групи (Съюза за защита на потребителите например, или по-голямата част от нотариусите) ще бъдат достатъчно активни при дискусията и застъпническата кампания за отмяна на тези ограничения.

Камионите

Когато в един отрасъл няма пречки пред навлизането и конкуренцията инвестициите и производството в отрасъла са оптимални, а цените са равновесни. Когато се въведат пречки за навлизане или цената на инвестициите в отрасъла се повиши или по някакъв друг начин се повлияе на разходите или конкуренцията в отрасъла, резултатът е, че инвестициите и производството са по-ниски от оптималните, а цените са по-високи.

Точно това ще стане, ако се приеме промяната в закона за автомобилните превози, според която де факто се забранява употребата на стари камиони /над 4 години/. В резултат много малки и средни фирми, които работят с такива камиони ще загинат. От друга страна, закупуването на нов камион е значително по-скъпо, т.е. повишава се цената на инвестиционните стоки в отрасъла, което е и пречка пред свободното навлизане на конкуренти.

В мотивите към закона няма никакво оправдание за налагане на забрана за използване на стари камиони. В становище на комисията по европейска интеграция се посочва, че *“тази забрана не е наложена за въвеждане на изисквания на европейското законодателство.”* С други думи, приема се промяна, която нито е мотивирана, нито е основана на европейски изисквания. На всичкото отгоре, промяната в закона е приета на първо четене, изтекъл е срокът за внасяне на предложения за второ четене, а самият текст на проектозакона не е публикуван в Интернет страницата на парламента.

Коментарът е само един – лобизмът влияе зле на икономическото развитие.